

การตรวจวัดข้อมูลอิสระในรัฐพีช เครื่องเทศและสมุนไพรบางชนิดที่ฉายรังสี

นาย ชนาวิทย์ กุศลตันรักษ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิวเคลียร์เทคโนโลยี ภาควิชานิวเคลียร์เทคโนโลยี

คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2543

ISBN 974-13-0328-9

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DETECTION OF FREE RADICALS IN SOME IRRADIATED CROPS, SPICES AND HERBS

Mr. Thanawit Kulrattanak

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Engineering in Nuclear Technology**

Department of Nuclear Technology

Faculty of Engineering

Chulalongkorn University

Academic Year 2000

ISBN 974-13-0328-9

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การตรวจวัดอนุมลอิสระ ในรัฐพีช เครื่องเทศและสมุนไพรบางชนิดที่
ฉายรังสี

โดย

นาย ธนาวิทย์ กุลรัตนรักษ์

สาขาวิชา

นิเวศลิษฐ์เทคโนโลยี

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ศิริวัฒนา บัญชรเทวกุล

คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

.....
(ศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ ปัญญาแก้ว)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ชขากริต ศิริอุปถัมภ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ศิริวัฒนา บัญชรเทวกุล)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ นรศรี จันทร์ขาว)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพิชชา จันทร์โยธา)

ธนาวิทย์ กุลรัตนรักษ์ : การตรวจวัดอนุมูลอิสระในธัญพืช เครื่องเทศและสมุนไพรบางชนิดที่ฉายรังสี.
(DETECTION OF FREE RADICALS IN SOME IRRADIATED CROPS, SPICES AND HERBS) อ. ที่
ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ศิริวัฒนา บัญชรเทวกุล, 74 หน้า. ISBN 974-13-0328-9.

การตรวจวัดอนุมูลอิสระในตัวอย่าง (ข้าวเจ้า ข้าวเหนียว พริกไทยขาวเม็ด พริกไทยขาวป่น และขมิ้น) บรรจุถุงแบบธรรมดาและแบบสุญญากาศ ที่ฉายรังสีและไม่ฉายรังสีด้วยเครื่องอิเล็กทรอนิกส์สปินเรโซแนนซ์สเปกโตรมิเตอร์ พบว่าตัวอย่างที่ฉายรังสีมีปริมาณอนุมูลอิสระสูงกว่าตัวอย่างที่ไม่ฉายรังสีตลอดช่วงเวลา 58 วัน ตัวอย่างที่ฉายรังสีจะมีปริมาณอนุมูลอิสระสูงมากในวันแรกหลังจากนั้นจะลดลงอย่างเอ็กซ์โพเนนเชียล หลัง 15 วันไปแล้วปริมาณอนุมูลอิสระเริ่มคงที่ ตัวอย่างที่บรรจุถุงแบบสุญญากาศเมื่อฉายรังสีจะมีปริมาณอนุมูลอิสระต่ำกว่าแบบบรรจุธรรมดา

ภาควิชา นิเวศลิษฐ์เทคโนโลยี
สาขาวิชา นิเวศลิษฐ์เทคโนโลยี
ปีการศึกษา 2543

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

4170336621 : MAJOR NUCLEAR TECHNOLOGY

KEY WORD: ELECTRON SPIN RESONANCE / FREE RADICALS / IRRADIATED / CROPS / SPICES / HERBS

THANAWIT KULRATTANARAK : DETECTION OF FREE RADICALS IN SOME IRRADIATED CROPS, SPICES AND HERBS. THESIS ADVISOR : ASSOCIATE PROFESSOR SIRIWATTANA BANCHORNDHEVAKUL, 74 pp. ISBN 974-13-0328-9.

Effect of irradiation on free radicals of rice, green gram, peppercorn, pepper and febrifuge compounded of powdered herbs at various conditions were studied by ESR techniques. It was found that irradiated samples had higher amount of than control samples for all 58 days period after irradiation. Free radicals content decreased exponentially in the first 15 days after irradiation then became stable. Induced free radicals of vacuum packaging samples were lower than those of normal packaging samples.

Department Nuclear Technology
Field of study Nuclear Technology
Academic year 2000

Student's signature
Advisor's signature
Co-advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ศิริวัฒนา บัญชรเทวกุล อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้แนะนำ หัวข้อและสนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จ รวมถึง รองศาสตราจารย์ ชยากฤต ศิริอุบลรัตน์ อาจารย์ประจำภาควิชาวิศวกรรมเทคโนโลยี คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ให้การสนับสนุนเครื่องฉายรังสีแกมมา คุณ ศิริรัตน์ พิรมนตรี เจ้าหน้าที่กองการวัดกัมมันตภาพรังสี สำนักงานพลังงานปรมาณูเพื่อสันติ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ที่ให้การสนับสนุน Dosimeter ในการวัดปริมาณรังสี และ คุณ มานพ ศิริรัตนสมโภช นักวิทยาศาสตร์ ศูนย์เครื่องมือวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ให้ความช่วยเหลือในการวิเคราะห์หาปริมาณอนุคลิอัสระดัวยเครื่องอเล็กตรอนสปินเรโซแนนซ์ตลอดระยะเวลาทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย ในการอุดหนุนทุนทำวิทยานิพนธ์บางส่วน และสุดท้ายขอขอบพระคุณ คุณพ่อ และคุณแม่ ที่สนับสนุนให้กำลังใจ และให้มรดกทางการศึกษาดลอดมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ณ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฉ
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์.....	2
1.3 ขอบเขตการวิจัย.....	2
1.4 ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานวิจัย.....	2
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัยนี้.....	3
1.6 สถานที่ทำการวิจัย.....	3
1.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	3
2 ทฤษฎี.....	5
2.1 อิเล็กตรอนสปินเรโซแนนซ์.....	5
2.2 การเกิดเรโซแนนซ์ กรณีอิเล็กตรอน 1 ตัว.....	6
2.3 การเกิดเรโซแนนซ์ กรณีอิเล็กตรอนหลายตัว.....	9
2.4 ลักษณะของ ESR สเปกตรัม.....	12
2.5 อาหารฉายรังสี.....	13
2.5.1 อนุมูลอิสระ.....	13
2.5.2 ผลของรังสีต่อโมเลกุลน้ำ.....	14
2.5.3 ผลของรังสีในระบบเคมี.....	15
2.6 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอาหารฉายรังสี.....	17
2.6.1 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในโปรตีน.....	17
2.6.2 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในคาร์โบไฮเดรต.....	19
2.6.3 การเปลี่ยนแปลงคุณค่าทางโภชนาการในอาหารฉายรังสี.....	19
3 วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีวิจัย.....	23

	หน้า
3.1 สารเคมีและอุปกรณ์วิจัย.....	23
3.2 การเตรียมตัวอย่างสาร.....	24
4 ผลการวิจัย.....	26
4.1 ปริมาณรังสีที่ตัวอย่างได้รับ.....	26
4.2 ปริมาณการดูดกลืนกลืน ไมโครเวฟของตัวอย่างชนิดต่าง ๆ เทียบกับเวลา.....	27
5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	47
รายการอ้างอิง.....	52
ภาคผนวก.....	53
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	74

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 ปริมาณรังสีที่ใช้ฉายรังสี	2
2.1 ผลกระทบของการฉายรังสีต่อกรดอะมิโนพื้นฐานที่มี Lysozyme.....	18
2.2 ข้อมูลคุณค่าทางอาหารของเนื้อไก่.....	20
2.3 ปริมาณคาร์โบไฮเดรตของมะละกอฉายรังสี	20
2.4 ปริมาณของวิตามิน อี ในไก่และไก่วง.....	20
2.5 การสูญเสียวิตามิน ซี ในมะม่วงฉายรังสี.....	21
2.6 ผลกระทบต่อวิตามินของการฉายรังสีสำหรับสัตว์ปีก.....	21
2.7 การเปลี่ยนแปลงค่า pH ของแป้งข้าวโพดโดยการฉายรังสี.....	22
3.1 แสดงชนิดของตัวอย่าง ปริมาณรังสี และ Dosimeter ที่ใช้ตรวจสอบ.....	25
4.1 แสดงปริมาณรังสีที่ตัวอย่าง ได้รับ (หน่วย : kGy).....	26
4.2.1.1 ปริมาณการดูดกลืนคลื่นไมโครเวฟในข้าวเจ้าชุดที่ 1 เทียบกับเวลาหลังฉายรังสีต่อน้ำหนัก ตัวอย่าง 1 มิลลิกรัม.....	27
4.2.1.2 ปริมาณการดูดกลืนคลื่นไมโครเวฟในข้าวเจ้าชุดที่ 2 เทียบกับเวลาหลังฉายรังสีต่อน้ำหนัก ตัวอย่าง 1 มิลลิกรัม.....	27
4.2.1.3 ปริมาณการดูดกลืนคลื่นไมโครเวฟในข้าวเจ้าชุดที่ 3 เทียบกับเวลาหลังฉายรังสีต่อน้ำหนัก ตัวอย่าง 1 มิลลิกรัม.....	27
4.2.1.4 ปริมาณการดูดกลืนคลื่นไมโครเวฟเฉลี่ยในข้าวเจ้าเทียบกับเวลาหลังฉายรังสีต่อน้ำหนัก ตัวอย่าง 1 มิลลิกรัม.....	28
4.2.2.1 ปริมาณการดูดกลืนคลื่นไมโครเวฟในข้าวเจ้าชุดที่ 1 เทียบกับเวลาหลังฉายรังสีต่อน้ำ หนักตัวอย่าง 1 มิลลิกรัม บรรจุแบบสุญญากาศ.....	29
4.2.2.2 ปริมาณการดูดกลืนคลื่นไมโครเวฟในข้าวเจ้าชุดที่ 2 เทียบกับเวลาหลังฉายรังสีต่อน้ำหนัก ตัวอย่าง 1 มิลลิกรัม บรรจุแบบสุญญากาศ.....	29
4.2.2.3 ปริมาณการดูดกลืนคลื่นไมโครเวฟในข้าวเจ้าชุดที่ 3 เทียบกับเวลาหลังฉายรังสีต่อน้ำ หนักตัวอย่าง 1 มิลลิกรัม บรรจุแบบสุญญากาศ.....	29
4.2.2.4 ปริมาณการดูดกลืนคลื่นไมโครเวฟเฉลี่ยในข้าวเจ้าเฉลี่ยเทียบกับเวลาหลังฉายรังสีต่อน้ำ หนักตัวอย่าง 1 มิลลิกรัม บรรจุแบบสุญญากาศ.....	30
4.2.3.1 ปริมาณการดูดกลืนคลื่นไมโครเวฟในถั่วเขียวชุดที่ 1 เทียบกับเวลาหลังฉายรังสีต่อน้ำหนัก ตัวอย่าง 1 มิลลิกรัม.....	32

4.2.6.4 ปริมาณการดูดกลืนคลอรีน ไมโครเวฟเฉลี่ยในขาเขี้ยวเทียบกับเวลาหลังฉายรังสีต่อน้ำหนักตัวอย่าง 1 มิลลิกรัม บรรจุถุงแบบสุญญากาศ.....	40
4.2.7.1 ปริมาณการดูดกลืนคลอรีน ไมโครเวฟในพริก ไทยขาวเม็ดชุกที่ 1 เทียบกับเวลาหลังฉายรังสีต่อน้ำหนักตัวอย่าง 1 มิลลิกรัม.....	42
4.2.7.2 ปริมาณการดูดกลืนคลอรีน ไมโครเวฟในพริก ไทยขาวเม็ดชุกที่ 2 เทียบกับเวลาหลังฉายรังสีต่อน้ำหนักตัวอย่าง 1 มิลลิกรัม.....	42
4.2.7.3 ปริมาณการดูดกลืนคลอรีน ไมโครเวฟในพริก ไทยขาวเม็ดชุกที่ 3 เทียบกับเวลาหลังฉายรังสีต่อน้ำหนักตัวอย่าง 1 มิลลิกรัม.....	42
4.2.7.4 ปริมาณการดูดกลืนคลอรีน ไมโครเวฟเฉลี่ยในพริก ไทยขาวเม็ดเทียบกับเวลาหลังฉายรังสีต่อน้ำหนักตัวอย่าง 1 มิลลิกรัม.....	43
4.2.8.1 ปริมาณการดูดกลืนคลอรีน ไมโครเวฟในพริก ไทยขาวป็นชุกที่ 1 เทียบกับเวลาหลังฉายรังสีต่อน้ำหนักตัวอย่าง 1 มิลลิกรัม.....	44
4.2.8.2 ปริมาณการดูดกลืนคลอรีน ไมโครเวฟในพริก ไทยขาวป็นชุกที่ 2 เทียบกับเวลาหลังฉายรังสีต่อน้ำหนักตัวอย่าง 1 มิลลิกรัม.....	44
4.2.8.3 ปริมาณการดูดกลืนคลอรีน ไมโครเวฟในพริก ไทยขาวป็นชุกที่ 3 เทียบกับเวลาหลังฉายรังสีต่อน้ำหนักตัวอย่าง 1 มิลลิกรัม.....	44
4.2.8.4 ปริมาณการดูดกลืนคลอรีน ไมโครเวฟเฉลี่ยในพริก ไทยขาวป็นเทียบกับเวลาหลังฉายรังสีต่อน้ำหนักตัวอย่าง 1 มิลลิกรัม.....	45
5.1 ร้อยละของปริมาณการดูดกลืนคลอรีน ไมโครเวฟที่เพิ่มขึ้นในข้าวเจ้าฉายรังสีเทียบกับชุดควบคุม.....	48
5.2 ร้อยละของปริมาณการดูดกลืนคลอรีน ไมโครเวฟที่เพิ่มขึ้นในถั่วเขียวฉายรังสีเทียบกับชุดควบคุม.....	48
5.3 ร้อยละของปริมาณการดูดกลืนคลอรีน ไมโครเวฟที่เพิ่มขึ้นในขาเขี้ยวฉายรังสีเทียบกับชุดควบคุม.....	49
5.4 ร้อยละของปริมาณการดูดกลืนคลอรีน ไมโครเวฟที่เพิ่มขึ้นในพริก ไทยขาวเม็ดฉายรังสีเทียบกับชุดควบคุม.....	50
5.5 ร้อยละของปริมาณการดูดกลืนคลอรีน ไมโครเวฟที่เพิ่มขึ้นในพริก ไทยขาวป็นฉายรังสีเทียบกับชุดควบคุม.....	51

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ	หน้า
2.1 การเกิดสปินในอิเล็กตรอน ซึ่งเกิดจากการหมุนรอบตัวเองของอิเล็กตรอน.....	5
2.2 Magnetic moment ของอิเล็กตรอนที่กำลังหมุนรอบตัวเอง.....	6
2.3 ก) การแยกระดับพลังงานของอิเล็กตรอนอันเนื่องมาจากการมีสนามแม่เหล็กมากระทำ.....	11
2.3 ข) สเปกตรัม ESR.....	11
2.3 ค) การแผ่กว้างของสเปกตรัมของ ESR อันเนื่องมาจากกฎ uncertainty.....	11
2.3 ง) จำนวนของอิเล็กตรอนที่ระดับบน (n) และจำนวนของอิเล็กตรอนที่ระดับล่าง (n_d).....	11
2.4 ก) สเปกตรัมการดูดกลืนคลื่นไมโครเวฟเป็นรูปภูเขา.....	12
2.4 ข) ผลการ differential จากข้อ ก. ซึ่งนิยมใช้เป็นสเปกตรัมของ ESR.....	12
4.1 ปริมาณการดูดกลืนคลื่นไมโครเวฟเฉลี่ยในข้าวข้าวเทียบกับเวลาหลังฉายรังสีต่อน้ำหนักตัวอย่าง 1 มิลลิกรัม บรรจุแบบธรรมดา.....	28
4.2 ปริมาณการดูดกลืนคลื่นไมโครเวฟเฉลี่ยในข้าวข้าวเทียบกับเวลาหลังฉายรังสีต่อน้ำหนักตัวอย่าง 1 มิลลิกรัม บรรจุแบบสุญญากาศ.....	30
4.3 เปรียบเทียบปริมาณการดูดกลืนคลื่นไมโครเวฟเฉลี่ยในข้าวข้าวเทียบกับเวลาหลังฉายรังสีต่อน้ำหนักตัวอย่าง 1 มิลลิกรัม บรรจุแบบธรรมดา และบรรจุแบบสุญญากาศ.....	31
4.4 ปริมาณการดูดกลืนคลื่นไมโครเวฟเฉลี่ยในถั่วเขียวเทียบกับเวลาหลังฉายรังสีต่อน้ำหนักตัวอย่าง 1 มิลลิกรัม บรรจุแบบธรรมดา.....	33
4.5 ปริมาณการดูดกลืนคลื่นไมโครเวฟเฉลี่ยในถั่วเขียวเทียบกับเวลาหลังฉายรังสีต่อน้ำหนักตัวอย่าง 1 มิลลิกรัม บรรจุแบบสุญญากาศ.....	35
4.6 เปรียบเทียบปริมาณการดูดกลืนคลื่นไมโครเวฟเฉลี่ยในถั่วเขียวเทียบกับเวลาหลังฉายรังสีต่อน้ำหนักตัวอย่าง 1 มิลลิกรัม บรรจุแบบธรรมดา และบรรจุแบบสุญญากาศ.....	36
4.7 ปริมาณการดูดกลืนคลื่นไมโครเวฟเฉลี่ยในขาเขียวเทียบกับเวลาหลังฉายรังสีต่อน้ำหนักตัวอย่าง 1 มิลลิกรัม บรรจุแบบธรรมดา.....	38
4.8 ปริมาณการดูดกลืนคลื่นไมโครเวฟเฉลี่ยในขาเขียวเทียบกับเวลาหลังฉายรังสีต่อน้ำหนักตัวอย่าง 1 มิลลิกรัม บรรจุแบบสุญญากาศ.....	40
4.9 เปรียบเทียบปริมาณการดูดกลืนคลื่นไมโครเวฟเฉลี่ยในขาเขียวเทียบกับเวลาหลังฉายรังสีต่อน้ำหนักตัวอย่าง 1 มิลลิกรัม บรรจุแบบธรรมดา และบรรจุแบบสุญญากาศ.....	41
4.10 ปริมาณการดูดกลืนคลื่นไมโครเวฟเฉลี่ยในพริกไทยขาวเม็ดเทียบกับเวลาหลังฉายรังสีต่อน้ำหนักตัวอย่าง 1 มิลลิกรัม บรรจุแบบธรรมดา.....	42

4.11 ปริมาณการดูดกลืนคลื่นไมโครเวฟเฉลี่ยในพริกไทยขาวป่นเทียบกับเวลาหลังฉายรังสีต่อน้ำ หนักตัวอย่าง 1 มิลลิกรัม บรรจุถุงแบบธรรมดา.....	44
4.12 ปริมาณการดูดกลืนคลื่นไมโครเวฟเฉลี่ยระหว่างในพริกไทยขาวเม็ดและในพริกไทยขาวป่น เทียบกับเวลาหลังฉายรังสีต่อน้ำหนักตัวอย่าง 1 มิลลิกรัม บรรจุถุงแบบธรรมดา.....	45